

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE HERCEGOVINE
VRHOVNI SUD
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
Broj: 65 0 Rs 315819 20 Rev
Sarajevo, 10.06.2021. godine

Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine u Sarajevu, u vijeću sastavljenom od sudija: Enise Bilajac, kao predsjednice vijeća, Amire Sadović i Emine Hulusija, kao članova vijeća, u pravnoj stvari tužiteljice V. O. iz S ..., koju zastupa punomoćnik B. G., advokat iz S., protiv tuženog Elektrotehnički fakultet Univerziteta u Sarajevu, Kampus, ulica Zmaja od Bosne b.b., koga u revizijskom postupku zastupa punomoćnica D. S.-O., advokatica iz S., radi radnog spora – utvrđenja, zabrane i otklanjanja diskriminacije, v.s. 50.000 KM, odlučujući o revizijama tužiteljice i tuženog, izjavljenim protiv presude Kantonalnog suda u Sarajevu broj: 65 0 Rs 315819 16 Rsž od 11.03.2020. godine, u sjednici vijeća održanoj dana 10.06.2021. godine donio je:

P R E S U D U

Revizija tužiteljice se usvaja, drugostepena presuda preinačava, tako da se odbija žalba tuženog kao neosnovana i u odnosu na odluke o tužbenom zahtjevu za isplatu iznosa od 7.040,00 KM na ime postupka prijave i odbrane doktorske disertacije i troškova postupka (stav treći i četvrti izreke prvostepene presude) i u tom dijelu prvostepena presuda potvrđuje.

Revizija tuženog se odbija.

Odbija se zahtjev tuženog za naknadu troškova za sastav revizije u iznosu od 1.187,50 KM.

O b r a z l o ž e n j e

Prvostepenom presudom Općinskog suda u Sarajevu broj: 65 0 Rs 315819 13 Rs od 23.08.2016. godine odlučeno je:

„Utvrdjuje se da je tužiteljica V. O. diskriminirana od strane tuženika Elektrotehnički fakultet Univerziteta u Sarajevu na način da joj je neposrednom diskriminacijom i propuštanjem djelovanja povrijeđeno pravo na jednako postupanje u sticanju društvenog položaja i akademskog napredovanja i to onemogućavanjem izrade doktorske disertacije i pristupanje odbrani doktorske disertacije u periodu od maja 2003. do 10.5.2013. (kada je odbranjena doktorska disertacija), pa joj je zbog toga i svjesnog postupanja suprotno odredbi člana 114. Zakona o visokom obrazovanju i članu 11. Pravilnika o radu tuženog, prestao radni odnos kod tuženog, te se tuženik obavezuje otkloniti diskriminaciju tako što će poništiti Odluku broj 02-1-3168/12 od 28.9.2012. kojom je prestao radni odnos – Ugovor o radu br. 06-2-1-810/12 od 19.3.2012. kao i ugovor o radu broj 06-2-1-1458/11 od 26.4.2011. koji su bili zaključeni na određeno vrijeme te uspostaviti tužiteljici radno-pravni status za period od 28.9.2012. do zaključno sa 20.1.2014. za radnom mjestu

„voditelja laboratorije“, kao i isplatiti joj naknadu plaće u iznosu od 18.821,7KM za period od 28.9.2012. do zaključno 20.1.2014. sa zakonskom zateznom kamatom i to na iznos od 79,43 KM počev od 1.10.2012., na iznos od 1.191,62 KM počev od 1.11.2012., na iznos od 1.191,62 KM počev od 1.12.2012., na iznos od 1.191,62 KM počev od 1.1.2013., na iznos od 1.191,62 KM počev od 1.2.2013., na iznos od 1.197,93 KM počev od 1.3.2013., na iznos od 1.197,93 KM počev od 1.4.2013., na iznos od 1.197,93 KM počev od 1.5.2013., na iznos od 1.197,93 KM počev od 1.6.2013., na iznos od 1.197,93 KM počev od 1.7.2013., na iznos od 1.197,93 KM počev od 1.8.2013., na iznos od 1.197,93 KM počev od 1.9.2013., na iznos od 1.197,93 KM počev od 1.10.2013., na iznos od 1.197,93 KM počev od 1.11.2013., na iznos od 1.197,93 KM počev od 1.12.2013., na iznos od 1.197,93 KM počev od 1.1.2014. i na iznos od 798,57 KM počev od 1.2.2014., a sve navedeno do isplate, te u njenu korist uplatiti FZ PIO i iznos od 6.273,28 KM na ime doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje za period od 28.9.2012.-20.1.2014., kao i

na ime naknade nematerijalne štete – pretrpljenih duševnih bolova isplatiti joj iznos od 3.000 KM sa zakonskom zateznom kamatom počev od dana donošenja ove presude, 23.8.2016. do isplate, dok se preostali dio zahtjeva (do iznosa od 9.300 KM i toka kamata – umjesto od podnošenja tužbe, počev od dana donošenja presude), odbija;

Utvrđuje se da je tužiteljica diskriminirana od strane tuženog Elektrotehnički fakultet Univerziteta u Sarajevo na način da joj neposrednom diskriminacijom povrijeđeno pravo na jednako postupanje jer je, i pored Odluke tuženika broj 01-01-1252/07 od 8.6.2007. kojom je određeno da za saradnike koji su zaposleni kod tuženog Fakultet snosi troškove doktorskog studija, obavezao tužiteljicu da plati iznos od 7.040 KM na ime postupka prijave i odbrane doktorske disertacije, pa se tuženi obavezuje otkloniti diskriminaciju tako što će vratiti tužiteljici do sada uplaćene novčane iznose sa zakonskom zateznom kamatom i to: - na iznos od 560 KM počev od 30.1.2013., do isplate, - na iznos od 2.000 KM počev od 5.4.2013., do isplate, - na iznos od 560 KM počev od 31.5.2013., do isplate, - na iznos od 560 KM počev od 9.7.2013., do isplate, - na iznos od 560 KM počev od 22.7.2013., do isplate, - na iznos od 520 KM počev od 2.9.2013., do isplate, - na iznos od 520 KM počev od 1.10.2013., do isplate, - na iznos od 640 KM počev od 30.10.2013., do isplate, - na iznos od 560 KM počev od 29.11.2013., do isplate, - na iznos od 560 KM počev od 30.12.2013., do isplate, kao i naknaditi joj troškove parničnog postupka u iznosu od 6.551,20 KM, a sve u roku od 15 dana, pod prijetnjom prinudnog izvršenja“.

Drugostepenom presudom Kantonalnog suda u Sarajevu broj: 65 0 Rs 315819 16 Rsž od 11.03.2020. godine odlučeno je:

„Žalba tužiteljice se odbija i prvostepena presuda u stavu dva izreke potvrđuje. Žalba tuženog se djelimično uvažava i prvostepena presuda preinačava u stavu tri izreke tako da se odbija tužbeni zahtjev kojim je traženo utvrđenje da je tužiteljica diskriminirana od strane tuženog Elektrotehnički fakultet Univerziteta u Sarajevo na način da joj neposrednom diskriminacijom povrijeđeno pravo na jednako postupanje jer je, i pored Odluke tuženika broj 01-01-1252/07 od 8.6.2007. kojom je određeno da za saradnike koji su zaposleni kod tuženog Fakultet snosi troškove doktorskog studija, obavezao tužiteljicu da plati iznos od 7.040 KM na ime postupka prijave i odbrane doktorske disertacije, pa se tuženi obavezuje otkloniti diskriminaciju tako što će vratiti tužiteljici do sada uplaćene novčane iznose sa zakonskom zateznom kamatom i to: - na

iznos od 560 KM počev od 30.1.2013., do isplate, - na iznos od 2.000 KM počev od 5.4.2013., do isplate, - na iznos od 560 KM počev od 31.5.2013., do isplate, - na iznos od 560 KM počev od 9.7.2013., do isplate, - na iznos od 560 KM počev od 22.7.2013., do isplate, - na iznos od 520 KM počev od 2.9.2013., do isplate, - na iznos od 520 KM počev od 1.10.2013., do isplate, - na iznos od 640 KM počev od 30.10.2013., do isplate, - na iznos od 560 KM počev od 29.11.2013., do isplate, - na iznos od 560 KM počev od 30.12.2013., do isplate.

Preinačava se i odluka o troškovima parničnog postupka, tako da se obavezuje tuženi da tužiteljici naknadi troškove parničnog postupka u iznosu od 4.689,20 KM, umjesto iznosa od 6.551,20 KM, sve u roku od 15 dana pod prijetnjom prinudnog izvršenja.

U preostalom dijelu žalba tuženog se odbija i prvostepena presuda potvrđuje“.

Protiv drugostepene presude revizije su izjavili tužiteljica i tuženi.

Tužiteljica drugostepenu presudu pobija u preinačenom dijelu prvostepene presude (st. 3. i 4.) zbog pogrešne primjene materijalnog prava, s prijedlogom da se revizija usvoji i drugostepena presuda preinači u dijelu kojim je tužiteljica odbijena za iznos naknade od 7.040,00 KM na ime troškova prijave i odbrane doktorske disertacije sa kamatama i troškovima koji se odnose na ovaj dio tužbenog zahtjeva.

Tuženi drugostepenu presudu pobija zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, sa prijedlogom da se revizija usvoji, pobijana presuda ukine i tužba odbaci (zbog nenadležnosti), odnosno da se pobijana presuda preinači i odbije tužiteljica sa postavljenim tužbenim zahtjevom u cijelosti uz naknadu troškova cjelokupnog postupka uključujući i troškove za sastav revizije u iznosu od 1.187,50 KM, ili pobijana presuda ukine u i predmet vrati na ponovno suđenje drugom vijeću drugostepenog suda.

U odgovoru na reviziju tuženog, tužiteljica je predložila da se revizija odbije uz naknadu troškova za sastav odgovora na reviziju.

Tuženi nije podnio odgovor na reviziju tužiteljice.

Ispitujući pobijanu presudu u granicama razloga navedenim u revizijama u smislu odredbe člana 241. Zakon o parničnom postupku („Službene novine F BiH”, broj 53/03, 73/05 i 19/06 i broj 98/15 - u daljem tekstu ZPP), ovaj sud je odlučio kao u izreci iz sljedećih razloga:

Revizija tužiteljice je osnovana, a revizija tuženog nije osnovana.

Predmet tužbe su zahtjevi tužiteljice kojim traži utvrđenje da je od strane Elektrotehničkog fakulteta diskriminirana na način da joj je neposrednom diskriminacijom i propuštanjem djelovanja povrijeđeno pravo na jednako postupanje u sticanju društvenog položaja i akademskog napredovanja i to onemogućavanjem obrazovanja, izrade i odbrane doktorske disertacije u periodu od maja 2003.godine do 10.05.2013.godine (kada je doktorat odbranila), zatim da tuženi otkloni diskriminaciju

tako što će poništiti odluku od 28.09.2012.godine kojom joj je prestao radni odnos, te Ugovore o radu od 19.03.2012., i 26.04.2011. godine zaključene na određeno vrijeme, da joj uspostavi radno pravni status za period od 28.09.2012 do 20.01.2014 godine na mjestu voditelja laboratorije i za taj period isplati plaće u iznosu od 18.821,70 KM, te u njenu korist da uplati iznos od 6.273,28 KM na ime doprinosa za PIO. Tužiteljica traži naknadu nematerijalne štete u iznosu od 12.300,00 KM kao i povrat iznosa od 7.040,00 KM kojeg je samo ona platila na ime prijave i odbrane doktorata, dok je drugim doktorantima te troškove platio fakultet u skladu sa odlukom tuženog od 08.06.2007.godine. Tužiteljica potražuje i troškove parničnog postupka.

Odlučujući o predmetnim tužbenim zahtjevima nižestepeni sudovi su utvrdili da je tužiteljica zaposlenica tuženog još od 01.01.1990.godine bez prekidanja radnog odnosa. Tužiteljica se sa zahtjevima od 16.05.2003. i 17.06.2003. godine, obratila tuženom i tražila formiranje komisije za utvrđivanje podobnosti kandidata i radnog naslova teme doktorske disertacije, a dana 25.08.2003. godine podnijela je i zahtjev za formiranje komisije. Senat Univerziteta, u decembru 2003. godine imenovao je komisiju u predloženom sastavu sa obavezom da komisija podnese svoj izvještaj Naučno nastavnom vijeću (NNV) tuženog prema uslovima predviđenim Zakonom o visokom obrazovanju (Službene novine Kantona Sarajevo broj 22/10), te je izvještajem od 24.10.2005. godine komisija zaključila kako kandidat zadovoljava sve uslove i da može pristupiti izradi predložene disertacije; NNV Elektrotehničkog fakulteta, svojom odlukom od 21.02.2006. godine, usvaja izvještaj komisije, isti dostavlja Senatu Univerziteta na verifikaciju, a Senat svojom odlukom od 11.05.2006. godine taj izvještaj i verificira. Dakle, tužiteljica je na odobrenje teme čekala skoro tri godine od podnošenja prijave (25.8.2003.godine), i ta faza postupanja dovršena je tek u februaru 2006.godine kada tužiteljica počinje sa radom na odobroj doktorskoj tezi pa do 14.07.2010 godine kada je Odlukom Senata Univerziteta obrazovana komisija za ocjenu i odbranu doktorske disertacije, a koja je u svom izvještaju od 25.10.2010. godine konstatovala da rad zadovoljava kriterije da bude odbranjen kao doktorska disertacija, pa je tako i predložila NNV ETF da odbranu odobri. Na sjednici NNV ETF, održanoj 01.11.2010. godine na dnevnom redu bilo je predviđeno razmatranje izvještaja Komisije za ocjenu tužiteljicinog rada, ali je na prijedlog dekana, ta tačka povučena – odgođena bez posebnog obrazloženja. Dekan (S. K.), koji je saslušan kao zakonski zastupnik tuženog, nije mogao objasniti razlog zašto se sa odobravanjem doktorske teze tužiteljici čekalo nepune tri godine, te je izjavio da se uvijek pokušava iznaći rješenje vezano za rokove i otkazivanje ugovora o radu, te je priznao da je slučaj tužiteljice rijetkost. Tužiteljica se obratila dekanu pismenim dopisom od 20.12.2010.godine podsjećajući ga kako protiv nje grupa kolega vodi „hajku“ u vezi sa okončanjem procedure i usvajanja izvještaja, i da njen izbor u zvanje višeg asistenta ističe 26.03.2011.godine, to u slučaju da ne odbrani doktorat do dana izbora, predložila je da se preraspodijeli na poslove administratora računarske mreže. Odluku o otkazu ugovora o radu, s ponudom izmijenjenog ugovora o radu tužiteljici je tuženi donio 26.04.2011. godine zbog neispunjavanja uslova za izbor u više naučno nastavno zvanje, pa joj je ponuđen na zaključivanje ugovor o radu na nepopunjeno radno mjesto - voditelj laboratorije na određeno vrijeme (od 27.3.2011.-27.3.2012. godine), a narednom odlukom tuženog od 19.03.2012. tužiteljica je primljena u radni odnos na određeno vrijeme, na period od 6 mjeseci (od 28.03.2012.-28.09.2012.godine), na poslove voditelja laboratorije, s obrazloženjem da je period od 6 mjeseci potreban za rad na doradi doktorske disertacije. Odlukom broj 02-1-3168/12 od 28.09.2012. tužiteljici je prestao

ugovor o radu dana 28.09.2012. zbog isteka roka na koji je ugovor zaključen. Odlučujući o prigovoru tužiteljice protiv ove odluke, Upravni odbor tuženog je odlukom od 24.12.2012., prigovor odbio, sa obrazloženjem da je tužiteljica odlukom NNV ETF od 23.12.2002. izabrana u zvanje viši asistent na izborni period od 4 godine, zatim narednom odlukom od 26.3.2007. ponovno u isto zvanje na period od 4 godine, za koje vrijeme je s njom bio zaključen ugovor o radu na određeno vrijeme. Tužiteljici je 26.03.2011. istekao drugi izbor u zvanje višeg asistenta, a u međuvremenu nije stekla naučni stepen doktora nauka što je bio uslov za izbor u više zvanje, pa da je to razlog zbog čega je sa tužiteljicom u smislu člana 114. Zakona o visokom obrazovanju zaključen ugovor o radu na određeno vrijeme na period od godinu dana.

Tužiteljica se 01.10.2012.godine obratila Inspekciji za visoko obrazovanje, pa je Kantonalni prosvjetni inspektor sačinio izvještaj u kojem je naveo da je po prijavi tužiteljice za sticanje naučnog zvanja doktora nauka, Senat Univerziteta odlukom od 14.07.2010. godine imenovao komisiju za ocjenu i odbranu doktorske disertacije, da je čl. 80. Pravila Univerziteta i čl. 155. Pravila EKF propisano da rok za pregledanje doktorske disertacije i dostavljanje izvještaja ne može biti duži od šest mjeseci, da je komisija sačinila izvještaj i dostavila ga NNV ETF 25.10.2010. godine – unutar roka, da je na sjednici NNV ETF koja je održana 01.11.2010. godine bilo predviđeno i razmatranje izvještaja Komisije za ocjenu rada, ali je na prijedlog dekana razmatranje izvještaja povučeno - odgođeno, da su 06.12.2010. godine članovi komisije zatražili od NNV ETF povlačenje izvještaja komisije, jer vijeće Odsjeka RI nije moglo zauzeti zajednički stav na sjednici od novembra 2010. godine zbog čega su 15.12.2010. godine dva člana njene komisije zatražila oslobađanje od članstva u komisiji, da je u aprilu 2011. godine od Odsjeka za RI tužiteljica zatražila formiranje komisije za ocjenu i odbranu doktorske disertacije, da je u novembru 2011. godine tužiteljica dostavila članovima komisije ažuriranu verziju svog rada prilagođenu traženju mentora T. M., da je u maju 2011. mentor M. informisao Odsjek kako su dva člana komisije napustila rad, pa je prije imenovanja novih članova sugerisao kandidatu – tužiteljici doradu dokorskog rada, da je u novembru 2011. godine tužiteljica dostavila ažuriranu verziju dokorskog rada članovima komisije konkretno navodeći izvršene dorade na samom radu, pa je NNV, na prijedlog dekana zaključkom od 26.12.2011. godine od članova komisije zatražio da u roku ne dužem od 30 dana dostavi izvještaj NNV. Ista komisija koja je imenovana odlukom Senata iz jula 2010. godine sačinila je izvještaj i dostavila ga NNV 22.02.2012. godine (izvan roka koji je dao NNV), da je na istoj sjednici NNV donesena odluka da se doktorska disertacija tužiteljice vraća na doradu i određuje rok od šest mjeseci za to, a tužiteljica je 21.08.2012. godine članovima komisije dostavila ažurirani doktorski rad saglasno komentarima u izvještaju komisije, da je ponovno ista komisija, po proteku roka od šest mjeseci sačinila izvještaj 28.09.2012. godine kojim se ne predlaže NNV ETF da prezentirani tekst disertacije bude branjen kao doktorska teza. U konačnom zaključku inspektora navedeno je da tuženi, odnosno NNV nije razmatrao izvještaj na sjednici od 01.11.2010. godine, odnosno u okviru roka od šest mjeseci, da je mentor M. od tužiteljice, prije nego je izvještaj razmatralo NNV ETF zatražio korigiranje doktorske disertacije što je suprotno Pravilima univerziteta i Pravilima ETF (član 155., odnosno 80. Pravila Univerziteta), jer samo NNV može od kandidata tražiti korekcije i odrediti rok za to, a da ni distribuiranje tužiteljicine radne verzije nije bilo u skladu sa Pravilima ETF (član 156. i 157.), jer je ova verzija dostupna naučnoj i široj javnosti tek onda kad se zakaže odbrana doktorata, iz razloga što se razgledanje vrši u za to određeno vrijeme i određenom prostoru, dok se Pravilima ne normira situacije distribuiranja radne verzije.

Analizom datuma podnesenih prijava tema od strane tužiteljice, i ostalih doktorskih kandidata A. B., A. A., S. S., S. O., K. T., F. K., I. T. i H. Š., datuma formiranja Komisije za ocjenu podobnosti kandidata, datuma podnošenja izvještaja komisije, verifikacije izvještaja (koju vrši Senat Univerziteta), zaključeno je da je i kod tužiteljice i ostalih 8 kandidata razdoblja između prijave teme i formiranja komisije za ocjenu podobnosti kandidata u prosjeku trajalo između 2 i 5 mjeseci, unutar kojeg prosjeka je i tužiteljica, dok je naredno razdoblje koje se odnosi na datum formiranja komisije za ocjenu podobnosti i podnošenja izvještaja komisije prosječno trajalo kod imenovanih 8 kandidata maksimalno 3 mjeseca, dok je tužiteljica na taj izvještaj čekala 22 mjeseca. Vrijeme koje je proteklo između podnošenja izvještaja komisije i verifikacije izvještaja kod 8 kandidata je trajalo maksimalno 4 mjeseca, a u slučaju tužiteljice proteklo je više od 5 mjeseci. U periodu od verifikacije izvještaja do obrazovanja Komisije za ocjenu i odbranu doktorske disertacije, kandidati pišu doktorsku disertaciju, pa je kod 8 kandidata, od datuma obrazovanja Komisije za ocjenu i odbranu doktorske disertacije pa do podnošenja izvještaja komisije prosječno bilo potrebno od 8 dana do 5 mjeseci, i komisija je samo po jednom za svakoga od njih podnosila izvještaj, dok je u slučaju tužiteljice komisija podnijela 4 izvještaja, prvi nakon 5 mjeseci, drugi izvještaj nakon 17 mjeseci, naredni izvještaj nakon sedam mjeseci i četvrti izvještaj nakon 6 mjeseci.

Dopisom Prorektora za nastavu Univerziteta u Sarajevu koji je upućen S. H., višem asistentu na ETF dana 18.10.2013. godine, isti je obaviješten da se doktorski studij započet prema antibolonjskom studiju nastavlja u skladu sa propisima koji se odnose na tu vrstu studija, odnosno da se Pravila za III ciklus koja su donesena za studij po Bolonjskom sistemu neće primjenjivati na studij koji je započeo prije uspostave III ciklusa, što znači da kandidat ima pravo okončati studij prema pravilima koja su bila na snazi kad je studij započet, a u slučaju tužiteljice zatraženo je da svoj rad uskladi po Bolonjskom procesu. Tužiteljici je odlukom tuženog iz marta 2013.godine, nakon što je prihvaćen izvještaj komisije, omogućena odbrana disertacije 10.05.2013.godine, a Odlukom NNV ETF od 20.1.2014. izabrana je u naučnonastavno zvanje docent za naučnu oblast računarstvo i informatika na O... ETF u Sarajevu, na period od 5 godina, počev od 20.01.2014.godine.

Vještačenjem po vještaku neuropsihijatru utvrđeno je da su kod tužiteljice stresni događaji počeli od maja 2003.godine, nakon predaje doktorske teze trajali su do januara 2014. godine kada je ponovo vraćena na posao, a što je dovelo do narušavanja psihičke ravnoteže i pojave psihičkih tegoba različitog obima i intenziteta tako da su promjene na psihičkom i somatskom planu uzrokovane uticajem stresora pa da je tužiteljica trpila duševnu bol jakog intenziteta tokom dva mjeseca, srednjeg intenziteta tri mjeseca i slabog pet mjeseci, Njena životna sposobnost prema nalazu vještaka nije umanjena, ali su ostala ružna sjećanja i preosjetljivost na frustracije.

Na osnovu tako utvrđenog činjeničnog stanja nižestepeni sudovi su ustanovili da je postupanjem tuženog povrijeđeno pravo tužiteljice na akademsko napredovanje koje se štiti Zakonom o visokom obrazovanju i Statutom Univerziteta u Sarajevu, ali i društveni položaj (a ne obrazovanje) zaštićeno odredbama čl. 2. Zakona o zabrani diskriminacije. Sudovi su shvatanja da je omogućavanjem odbrane doktorske disertacije 2013.godine, tužiteljici na taj način diskriminacija, odnosno nejednako postupanje otklonjeno, ali da su i dalje prisutne posljedice opisanog postupanja tuženog, jer tužiteljici u statusu višeg asistenta, magistra tehničkih nauka, odredbe Zakona o visokom obrazovanju KS garantuju pravo na akademsko napredovanje pod jednakim uvjetima i na način na koji se

postupa sa drugim članovima akademske zajednice, a da akademsko napredovanje podrazumjeva i određeni društveni položaj. Prvostepeni sud je iz navedenih razloga udovoljio zahtjevima i kao u izreci presude, dok je drugostepeni sud odlučujući o žalbi tuženog istu djelimično usvojio i odlučio kao u izreci svoje presude.

Revizija tužiteljice je osnovana.

Odredbom člana 2. Zakona o zabrani diskriminacije (Službeni glasnik BiH br.59/2009 i 66/16) propisano je da će se diskriminacijom, u smislu ovog Zakona, smatrati svako različito postupanje, uključujući svako isključivanje, ograničavanje ili davanje prednosti utemeljeno na stvarnim ili pretpostavljenim osnovama prema bilo kojem licu ili grupi lica na osnovu njihove rase, boje kože, jezika, vjere, etničke pripadnosti, nacionalnog ili socijalnog porijekla, veze s nacionalnom manjinom, političkog ili drugog uvjerenja, imovnog stanja, članstva u sindikatu ili drugom udruženju, obrazovanja, društvenog položaja i pola, polnog izražavanja ili orijentacije, kao i svaka druga okolnost koja ima za svrhu ili posljedicu da bilo kojem licu onemogući ili ugrožava priznavanje, uživanje ili ostvarivanje na ravnopravnoj osnovi prava i sloboda u svim oblastima javnog života (stav 1).

Odredbom člana 3. istog Zakona propisano je da je neposredna diskriminacija svako različito postupanje po osnovama određenim u članu 2. ovog Zakona, odnosno svako djelovanje ili propuštanje djelovanja kada je neko lice ili grupa lica dovedena ili je bila, ili bi mogla da bude dovedena u nepovoljniji položaj za razliku od nekog drugog lica ili grupe lica u sličnim situacijama. (2) Posredna diskriminacija podrazumijeva svaku situaciju u kojoj, naizgled neutralna odredba, kriterijum ili praksa, ima ili bi imala efekat dovođenja nekog lica ili grupe lica u nepovoljan ili manje povoljan položaj u odnosu na druga lica. Odredbom člana 12. Zakona o zabrani diskriminacije je propisano (1) Lice ili grupa lica koja su izložena bilo kojem obliku diskriminacije, prema odredbama ovog zakona, ovlašćeni su da podnesu tužbu i da traže a) utvrđivanje da je tuženi povrijedio tužiočevo pravo na jednako postupanje, odnosno da radnja koju je preduzeo ili propustio može neposredno dovesti do povrede prava na jednako postupanje (tužba za utvrđivanje diskriminacije), b) zabranu preduzimanja radnji kojima se krši ili se može prekršiti tužiočevo pravo na jednako postupanje, odnosno da se izvrše radnje kojima se uklanja diskriminacija ili njene posljedice (tužba za zabranu ili otklanjanje diskriminacije), c) da se nadoknadi materijalna i nematerijalna šteta uzrokovana povredom prava zaštićenih ovim zakonom (tužba za nadoknadu štete) i d) da se presuda kojom je utvrđena povreda prava na jednako postupanje na trošak tuženika objavi u medijima, u slučaju kada je diskriminacija počinjena kroz medije (štampane, printane i elektronske), odnosno bilo koje vrste. Odredbom člana 15. st.1. citiranog Zakona propisano je da u svim postupcima predviđenim ovim Zakonom kada osoba ili grupa osoba, na osnovu njima raspoloživih dokaza, učine vjerovatnim da je došlo do diskriminacije, teret dokazivanja da nije došlo do diskriminacije leži na suprotnoj strani.

U konkretnom slučaju tužiteljica nije navela zabranjeni (pretpostavljeni) osnov diskriminacije, pa se na osnovu naprijed navedenih činjeničnih utvrđenja može zaključiti da se radilo o tužbi radi zaštite od mobinga koji predstavlja poseban oblik diskriminacije regulisan čl. 4. st. 3. Zakona o zabrani diskriminacije, a koji propisuje da je mobing oblik nefizičkog uznemiravanja na radnom mjestu koji podrazumjeva ponavljanje radnji koje

imaju ponižavajući efekat na žrtvu čija je svrha ili posljedica degradacija radnih uslova ili profesionalnog statusa zaposlenog.

Odlika konkretnog mobinga je što je trajao duži vremenski period i stalno je napredovao i to od 2003.godine do 01.10.2012.godine - sve do situacije kada se tužiteljica obratila Inspekciji za visoko obrazovanje, nakon čega je u martu 2013.godine, prihvaćen izvještaj komisije i tužiteljici omogućena odbrana disertacije 10.05.2013.godine.

Dakle, mobing je jedini oblik diskriminacije kod kojeg nije potrebno dokazivati postojanje zabranjenog osnova, ali je potrebno voditi računa da se mobing može desiti isključivo na radnom mjestu, te da je potrebno dokazivati vremenski kontinuitet radnji mobinga (što je slučaj tužiteljice). Imajući u vidu da konkretni mobing nije u uzročnoj vezi sa nekim od zabranjenih temelja diskriminacije, kod sudske zaštite koju tužiteljica traži, treba imati u vidu odredbe radnog zakonodavstva uz supsidijarnu primjenu ZOO-a.

Razmatrajući revizione prigovore tužiteljice, ovaj sud prihvata da je drugostepeni sud pogrešno primijenio materijalno pravo kada je zbog istaknutog prigovora tuženog o zastari potraživanja, ocjenivši da je osnovan, odbio zahtjev da tuženi tužiteljici vrati uplaćeni iznos od 7.040,00 KM na ime troškova prijave i odbrane doktorske disertacije.

Naime, u toku postupka je utvrđeno da je tužiteljici odlukom tuženog iz marta 2013.godine omogućena odbrana doktorske disertacije 10.05.2013.godine, ali, kao uslov da pristupi odbrani, tužiteljica je morala uplatiti troškove doktorskog studija 8.900,00 KM, što je suprotno Odluci o finansiranju postdiplomskog studija odnosno doktorata saradnika Elektrotehničkog fakulteta od 08.06.2007.godine, kojom je određeno da za saradnike koji su zaposleni kod tuženog, fakultet snosi troškove doktorskog studija, te sa doktorskim kandidatima zaključuje ugovor o finansiranju. Takav ugovor je zaključen sa svim kandidatima koji su imali prijavljenu temu kao i tužiteljica (npr. sa A. A. 2008.godine, S. K. 2007. godine, I. T. 2010. godine...), ali tuženi nije dokazao zašto sa tužiteljicom već kod prijave njezine teme, takav ugovor nije zaključio iako je ispunjavala uslove za sklapanje takvog ugovora i zbog čega je postupao drugačije.

Budući da se ovaj tužbeni zahtjev za naknadu štete koju je tužiteljica pretrpila na radu temelji na mobingu kao obliku diskriminacije koju je prouzrokovao tuženi ponavljanjem radnji koje su imale ponižavajući efekat i posljedicu degradacije profesionalnog statusa i akademskog napredovanja, to se na sporno pitanje zastare potraživanja, ima primijeniti čl. 209. ZOO koji propisuje da poslije nastupa zastarjelosti prava da zahtijeva naknadu štete, oštećenik može zahtijevati od odgovornog lica, po pravilima koja važe u slučaju sticanja bez osnova, da mu ustupi ono što je dobio radnjom kojom je prouzrokovana šteta. Naime, tačno je, da je za podnošenje ovog zahtjeva protekao rok iz čl. 13. Zakona o zabrani diskriminacije, međutim treba imati u vidu sadržaj odredbe čl. 211. ZOO koji propisuje: „Ko izvrši isplatu, znajući da nije dužan platiti, nema pravo da zahtijeva vraćanje, izuzev ako je zadržao pravo da traži vraćanje ili ako je platio da bi izbjegao prinudu. Kako je utvrđeno da je tužiteljica bila prinuđena da plati na ime troškova prijave i odbrane doktorske disertacije zahtijevani iznos da bi pristupila odbrani svog rada, to je primjenom čl. 211. ZOO valjalo u ovom dijelu prihvatiti zahtjev, a kako je to pravilno odlučio prvostepeni sud.

U toku postupka je utvrđeno da je od januara do decembra 2013.godine tužiteljica platila ukupno 7.040,00 KM, a da je podneskom od 21.04.2014. godine opredijelila zahtjev za isplatu navedenog iznosa, proizilazi da nije nastupila zastara, jer je naplata sudskim putem zatražena prije protoka petogodišnjeg zastarnog roka iz čl. 371. ZOO.

Iz navedenih razloga ovaj sud je primjenom čl. 250. st. 1. ZPP odlučio kao u stavu prvom izreke ove presude.

Revizija tuženog nije osnovana.

Neosnovan je prigovor povrede odredaba parničnog postupka - da su nižestepeni sudovi odlučivali o zahtjevu koji nije u sudskoj nadležnosti, pozivajući se na čl. 16. ZPP.

Ovo iz razloga što je tužiteljica podnijela tužbu za zaštitu od diskriminacije sa zahtjevima koje reguliše čl. 12. Zakona o zabrani diskriminacije, a ti konkretni zahtjevi, kao pojedinačni ili zajednički mogu se tražiti u svrhu podnošenja tužbe u parničnom postupku - čl. 11. stav (3) navedenog zakona.

Nije osnovan ni prigovor pogrešne primjene materijalnog prava.

Zakonom o visokom obrazovanju koji se konkretno ima primjeniti, propisano je da su sva tijela upravljanja, rukovođenja, nadzora, stručnih i drugih tijela obavezna preduzeti u okviru svojih nadležnosti sve potrebne aktivnosti s ciljem sprječavanja vršenja diskriminacije članova akademske zajednice kao i osiguranja njihovog akademskog napredovanja i ravnopravnog sudjelovanja u realizaciji nastavnog, naučnonastavnog stvaralaštva u sva tri ciklusa studija (član 7.), zatim da lica koja su stekla naučno zvanje magistra nauka ili su započela studij za sticanje tog zvanja po propisima koji su važili prije uspostave studiranja po bolonjskom studiju, imaju pravo na visokoškolskim ustanovama započeti postupak za sticanje naučnog stepena doktora nauka prema odredbama ranijih propisa zaključno sa krajem studijske 2010./2011. godine, s tim da se naučni stepen doktora nauka na ovaj način može steći zaključno sa 30.9.2015. godine (član 171. stav 6. tog Zakona).

U slučaju mobinga riječ je o odštetnoj odgovornosti tuženog - poslodavca po općim propisima obligacionog prava. Za takve štete poslodavac odgovara po načelu krivnje u skladu sa čl. 154., 155. i 158. ZOO. Opće pretpostavke odgovornosti za štetu su da postoji oštećeni i štetnik, štetna radnja štetnika, uzročna veza i protupravnost štetne radnje, a sve ove radnje moraju biti kumulativno ispunjene. Po ocjeni ovog suda, tužiteljica je na nedvojben način dokazala postojanje općih pretpostavki za odgovornost tuženog, prvenstveno postojanje niza štetnih radnji koje potvrđuje i izvještaj Kantonalnog prosvjetnog inspektora, a koji pismenim dopisom od 18.11.2012. godine opširno nabraja sve propuste tuženog vezane za doktorat tužiteljice. Osim navedenog, tužiteljica je dokazala da je jasno stavila na znanje tuženom odnosno tadašnjem dekanu fakulteta, da protiv nje grupa kolega vodi „hajku“ u vezi sa okončanjem procedure i usvajanja izvještaja u povodu njenog doktorata, a što je u svojoj izjavi naveo i njezin mentor T. M. - da je tužiteljica bila cilj neke kampanje - centar moći je bio među ljudima koji rade kod tuženog, dok tuženi u toku postupka nije dokazao da nije različito postupao prema tužiteljici u odnosu na grupu od drugih osam doktoranata, kojima su odmah formirane komisije i u propisanim rokovima dostavljeni izvještaji, što u odnosu na tužiteljicu nije bio slučaj.

Jedna od odredbi za zaštitu od mobinga je i ona prema kojoj svako ima pravo zahtijevati od suda da naredi prestanak radnje kojom se povređuje pravo njegove ličnosti, kao i da se uklone posljedice izazvane tim radnjama.

Kako je već ranije rečeno, konkretni mobing trajao je duži vremenski period na radnom mjestu tužiteljice koji je prije svega imao za posljedicu narušavanje psihofizičkog zdravlja tužiteljice.

Na osnovu nalaza i mišljenja vještaka neuropsihijatra, sudovi su utvrdili da su stresni događaji kod tužiteljice počeli u maju 2003.godine i da su trajali do januara 2014.godine kada je ponovo vraćena na posao, a što je dovelo do narušavanja psihičke ravnoteže i pojave psihičkih tegoba različitog obima i intenziteta, a te promjene uzrokovane su uticajem stresora, te su ostala ružna sjećanja i preosjetljivost na frustracije. Nižestepeni sudovi nisu pogrešno primijenili materijalno pravo kada su primjenom čl. 12. st. 1. tč. c) Zakona o zabrani diskriminacije tužiteljici dosudili na ime nematerijalne štete iznos od 3.000,00 KM uzimajući u obzir dužinu trajanja pretrpljenih duševnih bolova.

Jedna od posljedica konkretnog mobinga je i prestanak radnog odnosa tužiteljice nakon isteka ugovora na određeno vrijeme. U postupku je utvrđeno da je tužiteljici nakon 23 godine rada uručena odluka o otkazu, a da je u isto vrijeme tuženi primio u radni odnos E. A. koja je radila po ugovoru na određeno vrijeme godinu dana, a zatim je primljena na neodređeno vrijeme na poslove saradnika koje je tužiteljica ranije radila kao asistent. Dekan tuženog saslušan kao zakonski zastupnik, u svojoj izjavi je potvrdio da su asistenti (V. V. i H. D.) koji nisu doktorirali, dobili ugovore na neodređeno vrijeme na poslovima voditelja laboratorije u statusu vannastavnog osoblja, i da je zaista slučaj tužiteljice rijetkost da joj je otkazan ugovor o radu.

Pravilnikom o radu tuženog, u čl. 11. regulisano je da se ugovor o radu sa zaposlenikom u vannastavnoj djelatnosti zaključuje na neodređeno vrijeme, a samo izuzetno na određeno vrijeme.

Tuženi nije dokazao šta je to bilo izuzetno da u pogledu statusa tužiteljice nejednako postupava u odnosu na ostale doktorante i da joj nakon njenog dugogodišnjeg rada ponudi ugovor na određeno, umjesto na neodređeno vrijeme. Imajući u vidu činjenična utvrđenja da je tuženi prije svega neblagovremeno postupao kod određivanja komisije za ocjenu podobnosti teme i kandidata (skoro tri godine), zatim da NNV nakon što je 25.10.2010.godine primilo pozitivan izvještaj komisije za ocjenu i odbranu doktorske disertacije, taj izvještaj nije razmatralo u obaveznom zakonskom roku od šest mjeseci (ta tačka povučena je sa sjednice bez obrazloženja), već tek u decembru 2011. i martu 2012.godine, da je samo od tužiteljice zahtijevano prestrukturiranje rada prema Bolonjskom procesu, iako su ostali kandidati branili svoje doktorate po propisima koji su važili prije uspostave studiranja po Bolonjskom studiju (koje pravo je imala i tužiteljica), po ocjeni ovog suda, takvo postupanje tuženog dovelo do toga da je tužiteljici bez njene krivnje protekao rok od pet godina za odbranu dokorskog studija, da joj je istekao drugi izbor u više zvanje asistenta, a zatim i prestanak radnog odnosa zbog isteka perioda na koji je imala zaključen ugovor na određeno vrijeme. Nejednakim postupanjem i nefizičkim uznemiravanjem, tuženi je na radu ograničavao isključivao tužiteljicu u pravu na akademsko napredovanje, zbog čega joj je pripadalo pravo da tužbom traži zaštitu od mobinga, pa su nižestepeni sudovi primjenom čl. 96. tada važećeg Zakona o radu, uz poništenje odluke tuženog o prestanku radnog odnosa tužiteljice od 28.09.2012.godine, pravilno obavezali tuženog, da tužiteljici isplati naknade plaća koje bi primila u periodu od 28.09.2012.godine do 20.01.2014.godine (period kada zbog otkaza ugovora nije radila) u ukupnom iznosu od 18.821,70 KM utvrđen prema nalazu vještaka finansijske struke.

Ostali revizijski prigovori koje tuženi ističe u reviziji upućuju na pogrešno ili nepotpuno utvrđeno činjenično stanje iz kojih razloga se revizija ne može izjaviti (čl.240. st. 2. ZPP), i nisu od odlučnog značaja sa aspekta predmeta spora (član 231. u vezi sa članom 253. ZPP).

S obzirom na navedeno, ovaj sud je primjenom čl. 248. ZPP reviziju tuženog odbio kao neosnovanu (stav drugi izreke ove presude).

Odbijen je zahtjev tuženog za naknadu troškova za sastav revizije budući da nije uspio u revizijskom postupku (čl.386.st.1.ZPP), a tužiteljica u povodu svoje revizije i datog odgovora na reviziju tuženog, nije postavila određen zahtjev u smislu čl. 396. st.1. i 2. ZPP, pa o istim ovaj sud nije raspravljao.

Predsjednica vijeća
Enisa Bilajac, s.r.